

A „Családi életre nevelés” mint kulcsfontosságú, nemzetmentő nevelési terület tanításának lehetőségei

szakköri kereteken belül, középiskolás tanulók részére

Tamásné Marek Erika¹,
Prof. Dr. Simon Tamás²

¹Egészségtan-tanár, biológia–földrajz szakos középiskolai tanár

²Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Közegészségtani Intézet, Társadalomorvosi Csoport,
a Pápai Páriz Egészségnevelési Országos Egyesület elnöke, a Magyar Rákellenes Liga elnöke

„Az ifjúságot nevelni azt jelenti,
a holnapot a mában
a szellemet az anyagban,
a szellemi létet a földi életben ápolni”
(Rudolf Steiner)

Bevezetés

Középiskolai biológia–földrajz szakos tanárként régóta érlelődött bennem a gondolat, hogy a sok fontos elméleti ismeret mellett, azt kiegészítve, arra alapozva, hogyan tudnék kisvárosi iskolánk serdülőkorú diákjainak (elsősorban a lányoknak) hasznos, gyakorlati ismereteket átadni. Tanulóink a középiskola elvégzése után viszonylag kis arányban tanulnak tovább, az iskolát követően munkába állnak, vagy elvégeznek egy-két tanfolyamot, de az a tapasztalatunk, hogy sokan közülük rövid időn belül családot alapítanak. Sajnos, néhány alkalommal előfordult, hogy középiskolai tanulmányaikat sem fejezték be egy bekövetkező terhesség miatt, számosan pedig abortuszon estek át. A tanulók jelentős része csonka családból származik, nehéz körülmények között élő, alacsony iskolázottságú szülői háttérrel rendelkezik, erkölcsi, érzelmi és anyagi támogatottságuk megkérdőjelezhető. Ezek tükrében – miután ikerlányaim születésével kétszeresen is anyai örömök elé nézhettem – a várandósság és a gyermekeim születését követő időszakban is tudatosan készültem egy jövőbeni szakkör tematikájának körvonalazására. Az éveken át olvasott, összegyűjtött szakirodalom és egyéni tapasztalat végül egy diplomadolgozat formájában öltött testet, amely a Semmelweis Egyetem egészség-tanár szakán *Dr. Simon Tamás Professzor Úr* szakmai iránymutatásával készült el.

A „családi életre nevelés”, a szexuálpedagógia helyzete, jogsabályi háttere

Helyzetkép: az 1970-es évektől a rendszerváltásig

A szexuális nevelés helyzete az utóbbi évtizedekben hazánkban meglehetősen ellentmondásosan alakult (Szilágyi, 2003). A kommunista diktatúra első évtizedeiben, az 1950-es évektől a 1970-es évekig jóformán szóba sem kerülhetett. 1970 után azonban mind több cikk és adat jelent meg az ún. „családi életre nevelés” (s benne a szexuális nevelés) szükségességéről. Ennek okaként főként a népesség

fogyását, a gyermekvállalási kedv csökkenését, a nagy számú válást és családbomlást tekinthetjük.

Ezek hatására 1973-ban népesedéspolitikai kormányhatározat született, amely előírta a „családi életre nevelés” „*az állami oktatás minden szintjén*”, vagyis az általános iskoláktól a főiskolákig való bevezetését. Sajnos megvalósításáról az államapparátus nem gondoskodott. Az *Oktatásügyi Minisztérium* kiküldött az iskolákba egy tájékoztatót, és elrendelte, hogy az 5. osztálytól évente három-négy osztályfőnöki órán foglalkozni kell a családi életre neveléssel. A tanárokat viszont nem készítették fel, és nem is ellenőrizték, így aztán meghívtak egy védőnőt vagy orvost előadónak, hogy tartson a gyerekeknek felvilágosító órát. Ők maximum ismereteket közöltek a terhességről, a nemi betegségekről, a fogamzásgátlásról, de nem tudták ellensúlyozni a médiából áradó negatív, pornográf hatá-

sokat. A tanárok pedig osztályfőnöki óráikon beszéltek esetleg a családi élet szépségéről, de a szexuális témákat kerülték. Ezek után az 1980-as években a kamaszok „szexuális felvilágosítását” javarészt a pornográfia vette át, ennek következtében a „szexotechnika” egyes részleteit ugyan megismerték, de alapvető kérdésekben tájékozatlanok maradtak.

Az 1990-es évektől, a politikai rendszerváltás óta a szexuális nevelés helyzete alig javult (Szilágyi, 2003). Különböző kezdeményezések ugyan történtek a családi életre nevelés (pl. Dr. Czeizel Endre könyve) vagy a kulturált magánéletre nevelés érdekében, de ezek csak szűk körben és átmenetileg javították a helyzetet. Erős ellenállás mutatkozott ugyanis a konzervatív körök, egyes egyházak és pártok részéről.

Az 1993-as közoktatási törvény és az 1997-es egészségügyi törvény

Az 1993-as közoktatási törvény alapelveiben az oktatási rendszer feladatául szabja, hogy felkészítse a tanulót a családi életre, a családtervezésre. (Magyar Közlöny, 1993/107. sz., 1993. évi LXXIX. tv.)

Az 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről 38. paragrafusának 1. bekezdésében előírja, hogy

„a köz- és felsőoktatási, valamint a szakképzési rendszer, illetőleg a felnőttoktatás keretében az életkorhoz és a tanulmányokhoz igazodva meg kell ismertetni

a) az emberi szervezet működésének és a természeti, társadalmi, pszichés környezet kölcsönhatásainak törvényeit,
b) az egészséges táplálkozásra, életmódra, valamint az egészséges környezet megteremtésére vonatkozó tudnivalókat,

c) a személyes testi és lelki higiénés ismereteket,
d) a testmozgás és a sport egészségmegőrző szerepét,
e) a stresszhelyzetek megelőzésének, megoldásának és a konfliktusok kezelésének módszereit,

f) a szexuális kultúrával és a családtervezéssel, a nemi érintkezés útján terjedő betegségek megelőzésével kapcsolatos tudnivalókat,

g) a szenvedélybetegségeket, ezek káros hatásait, és a rászokás elkerülésének módját,

h) az elsősegélynyújtás elméletét és gyakorlatát,
i) az egészségügyi szolgáltatások igénybevételének feltételeit és lehetőségeit,

j) az egészséggel összefüggő etikai alapokat.”

(Magyar Közlöny, 1997/119. sz., 1997. évi CLIV. tv.)
Továbbá ugyanezen törvény 41. paragrafusa, amely a család és növekedési gondozás céljaként megfogalmazza, hogy:

„a gyermekvállalás optimális biológiai és pszichés körülményeinek elősegítése a fogamzás előtti gondozás és genetikai tanácsadás, valamint a termékenységi ciklus alatti gondozás (a várandós anya gondozása, a magzat születés előtti gondozása, a gyermekágyas és szoptató anya gondozása) eszközeivel,

b) megismertetni az egyénnel azokat a családtervezési ismereteket – ideértve a terhesség megszakítással járó veszélyeket is – és fogamzásgátló módszereket, amelyekkel megtervezhetik és elősegíthetik utódaik fogantatását a kívánt

számban és időben, hogy a gyermekek minél jobb egészségi állapotban születhessenek meg”.

Ezen törvényi előírások, célok megvalósításában nagy felelősség hárul az iskolákra és a családokra.

Oktatáspolitikai viharok: nemzeti alaptantervek, kerettantervek, népegészségügyi program

Az 1995-ben megszületett, majd 1998 szeptemberétől fokozatosan bevezetendő *Nemzeti Alaptanterv* még műveltségi területekben gondolkodott. Az 1998-as kormányváltást követően megindult tartalmi szabályozások eredményeként 2000-re kidolgozták a kerettantervet, ami a 12. évfolyam végéig szabályozta a tartalmakat, követelményeket (a *NAT* 1995 csak a 10. évfolyam végéig), szabályozta az órakeretet és visszaállította a tantárgyi kereteket. A *Nemzeti Alaptantervben* megfogalmazott irányelveket bontották le a kerettantervek kidolgozói iskolatípusra, évfolyamokra. Ajánlásokat, minimumszinteket fogalmaztak meg.

2003-ban kormányrendelet született a *Nemzeti Alaptanterv* kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. Ez előírja az iskoláknak a helyi tanterv elkészítését a *NAT* 2003 alapján. Ebben támaszkodhatnak akár az oktatási és kulturális miniszter által kiadott, korrigált, 2000. évi kerettantervekre is, illetve az iskolák választhatnak különböző oktatási programcsomagok közül is. Ez a kormányrendelet kiemelt fejlesztési feladatként megfogalmazza, hogy az „iskola megkerülhetetlen feladata, hogy foglalkozzon a szexuális kultúra és magatartás kérdéseivel, a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítéssel” (Magyar Közlöny, 2003/147. sz., 243/2003. [XII. 17.] Korm.r.). A kerettanterv az alapfokú nevelés-oktatás alapozó és fejlesztő szakaszára az általános iskola 6. évfolyamára (12 éves kor) az *egészségtan* tárgyi tartalmi előírásaiban fogalmazza meg – a szexualitás témakörén belül – a kamaszkor, a nemi érettség, nemi identitás, nemi szerepek, párkapcsolat tartalmakat. (Magyar Közlöny, 2004/68/II. sz., 17/2004. [V. 20.] OMr.). Az *etika* tantárgy a 7. és 8. évfolyam során tárgyalja a nemiség, a szerelem és a házasság témakörét, majd a *biológia* és *egészségtan* tárgyi a 8. tanévben tér ki részletesen a szaporító szervrendszer felépítésére és működésére, a nemi élet, a fogamzásgátlás, a terhesség, a szülés, a nemi szervek higiénéje és a nemi betegségek megelőzése tartalmakra. A tapasztalat azt mutatja, hogy ezeket a témákat a felső tagozat kezdetétől folyamatosan be kellene építeni a tananyagba, mivel sajnos a kamaszok nem ritkán már a serdülőkor elején elkezdnek nemi életet élni.

A középfokú oktatásra vonatkozó kerettantervek csökkenő óraszámok mellett mind a gimnáziumi, mind a szakközépfokú, mind a szakiskolai oktatás tartalmaként előírják az emberi szexualitás biológiai-társadalmi kérdéseinek ismereteit és a felelősségteljes nemi magatartásra való törekvés elsajátíttatását (Magyar Közlöny, 2000/95. sz., 28/2000. [IX. 21.] OMr.).

Mindezeket kiegészítendő, 2003-ban országgyűlési határozat is született az „Egészség Évtizedének Johan Béla

Nemzeti Programja”-ról (Magyar Közlöny, 2003/38. sz., 46/2003. [IV. 16.] Ogy.hat.). Ez a népegészségügyi program egyik céljával az AIDS-megelőzést tüzte ki, és a megvalósítás stratégiai irányainak egyikeként pedig feladatának írta elő „az iskolákban az egészségnevelés részeként családi életre nevelési ismeretek oktatása, elősegítve a fiatalok értékrendjének, személyiségének fejlődését, felelős szexuális és drogelkerülő magatartás kialakítását.”

A sorozatos rendeletek, határozatok alapján megállapíthatjuk, hogy a közoktatás szintjénél magasabb kormányzati, minisztériumi szinteken is egyértelmű a korszerű nemi nevelés és szexuális kultúra bevezetésének fontossága. Igaz ugyan, hogy a kerettanterv előírja, hogy a helyi tantervben is – az egészségre nevelés keretein belül – szerepeltetni kell a családi életre nevelést, de más megkötés nincsen. A szexuális nevelés tehát Magyarországon egyáltalán nem tekinthető megoldottnak, holott a szexuális egészséget sokféle veszély fenyegeti. Ilyen például a házasság és a család intézményének mai világválsága, amely elsősorban a válások és különélések számának folyamatos növekedésében, a gyermekvállalás kerülésében nyilvánul meg (Szilágyi, 2003). Hazánkban évtizedek óta jóval kevesebb gyermek születik, mint ahányan meghalnak, így nemzetünk létszáma évről-évre fogy (már alig 10 millió). Az utóbbi években évente 95–97 ezer gyermek született, közülük 6–7 ezer kiskorú lányanyáktól (sőt, évente 100–120-an 14 éves aluli lányoktól). Ugyanakkor évente 54–59 ezer művi abortuszra került sor; ezek közül évi 6–7 ezer a 15–19 éveseknél, 160–180 pedig a 12–14 éves lányoknál. Vagyis a művi abortuszok 11–12%-a fiatakorúaknál történik (ami kb. tízszerese a nyugat-európai átlagnak). Mindez elsősorban az átfogó és intézményes szexuális nevelés hiányának következménye.

Fontos leszögezni, hogy a gyermekek szexuális nevelése nem csupán az iskola feladata, csírái már a családban kell, hogy gyökerezzenek. A jó családi élet, a boldog, kiegyensúlyozott gyermekkor az egészséges személyiségfejlődés alapfeltétele. A család és az iskola közös feladata, célja a harmonikus életvezetés kialakítására való törekvés képességének kialakítása.

A szakkör oktatási, nevelési, képzési céljai, alkalmazott módszerek

Az általam összeállított szakköri tematika és részletesen kidolgozott óravázlataim bizonyos korlátozásokkal felhasználhatóak a középfokú oktatás különféle iskolatípusaiban, gimnáziumban, szakközépiskolában és szakképző iskolában is, az adott szakköri csoport előképzettségét, érdeklődését, értelmi képességeit figyelembe véve. A szakkör megvalósítását a 10., 11., és 12. évfolyamokon tartanám időszerűnek, igaz, már a 9. osztálytól fontos lenne ezeket a kérdéseket mélységeiben tárgyalni, de bizonyos feladatok feltételezik, hogy a csoporton belül a tagok ismerik egymást (pl. önismereti feladatok).

A szakkör tananyaga az általános iskolai és a középiskolai biológia tananyagra épül, azt számos egészségügyi vonatkozással és gyakorlati ismerettel egészíti ki.

A továbbiakban néhány, a tanév során megvalósítandó oktatási, nevelési és képzési célt foglaltam össze. A felsorolt módszerek köre természetesen tovább bővíthető, gazdagítható.

Oktatási célok

– ismerjék a tanulók a férfi és női ivarsejtek, ivarszervek felépítését és működését, forma és funkció összefüggéseit, legyenek tisztában a szaporító szervrendszer idegi és hormonális szabályozásának alapjaival, részletesen ismerjék a menstruációs ciklus eseményeit;

– tegyék magukévá az egészséges életmód szabályait az egészségmegőrzés 12 pontja alapján;

– legyenek tisztában a szexualitás testi-lelki vonatkozásaival, fokozataival;

– ismerjék az egyes fogamzásgátlási módszerek előnyeit-hátrányait, hatékonyságát, alkalmazásának módját;

– kapjanak képet a mesterséges megtermékenyítés alapjairól;

– ismerjék a terhesség korai jeleit;

– ismerjék a leggyakoribb nemi betegségek – különös tekintettel az AIDS – tüneteit, lefolyását, következményeit, terjedési útjait és megelőzési módját;

– ismerjék a megtermékenyítés folyamatának biológiai hátterét, a terhesség korának kiszámítási módját, eseményeit főbb vonalakban;

– szülési terv ismerete, az alternatív és hagyományos szülés összehasonlítása, a szülés folyamatának, szakaszainak, a fájdalomcsillapítás lehetőségeinek ismerete;

– legyenek tisztában a csecsemő ellátásához szükséges alapvető felszerelésekkel, eszközökkel, azok funkciójával, ismerjenek egy-két hasznos szakirodalmat a témában;

– tudják, hogy az anyatej mindennél fontosabb a csecsemő táplálása szempontjából, ismerjék az anyatej biológiai szerepeit, tudjanak érvelni a szoptatás mellett, de ismerjék a tápszerekészítés módját is;

– elméleti és gyakorlati óra keretein belül sajátítsák el a csecsemőápolás alapjait;

– ismerjék az első életév főbb eseményeit a baba táplálkozására, napirendjére, egészségi állapotára, pszichomotoros fejlődésére és társasági életére vonatkozóan;

– ismerjék a hozzátáplálás folyamatának lépéseit, az egészséges babatáplálás alapjait.

Nevelési célok

– *egészségre nevelés:*

– a serdülőkori testi változásokkal kapcsolatos higiénia, szexuálhigiénia, mindennapos testápolás, a nemi szervek alapvető betegségeinek ismerete, a szűrővizsgálatok jelentősége;

– legyenek tisztában a fogamzásgátlás jelentőségével, módjaival, az abortusz és a serdülőkori terhesség testi-lelki következményeivel;

– a nemi betegségek megelőzése, a tünetek felismerése, az időben orvoshoz történő fordulás jelentősége;

– a várandós anya egészséges életmódjának ismerete, sze-

repe: az egészséges táplálkozás, a káros szenvedélyektől való mentesség, a mozgás, a stresszmentesség, a várandósság fizikai tünetei, a nehézségek kezelése;

– az újszülött és a csecsemő egészségvédelme, higiénája, ellátása, biztonsága;

– a szoptatás jelentősége, higiénája, körülményei, nehézségei.

– *erkölcsi nevelés:*

– önismeret, pozitív énkép kialakítása, önfogadás, önbecsülés, kritikai gondolkodás;

– kooperatív munka, csoportmunka, párkötés, bizalmas légkör kialakítása;

– kultúrtörténeti feldolgozás, pl. a fogamzásgátlás története, az abortusz története;

– a család, mint a társadalom építőköve, a család szerepe;

– a barátság, a szerelem, a hűség, a szüzesség erkölcsi tartalmainak, értékének elmélyítése;

– az abortusz elítélése, elkerülése, az emberi élet értéke, felelősségvállalás.

– *esztétikai nevelés:*

– az emberi élet csodálata: a magzat fejlődése, az anyaság értéke, az emberi élet szépsége: pl. film a terhességről, a magzat fejlődéséről.

– *értelmi nevelés:*

– önálló gondolkodásra való nevelés;

– önálló munkára való nevelés (pl. kiselőadások, házi feladatok);

– az összefüggésekben való gondolkodás fejlesztése;

– a logikai és a kritikai gondolkodás fejlesztése.

Képzési célok

– szókincsfejlesztés, a halmazban való gondolkodás fejlesztése;

– a rajzkészség fejlesztése;

– az önkifejezésre való képesség fejlesztése;

– a érvelés, a véleményalkotás készségének fejlesztése;

– az ábraelemzés, táblázatértelmezés képességének fejlesztése, szövegértelmezés;

– a forráselemzés készsége, lényegkiemelés;

– az összehasonlító készség fejlesztése, az előnyök/hátrányok mérlegelése (pl. fogamzásgátlási módszerek);

– szerezzenek gyakorlati jártasságot a csecsemőgondozás alapvető gyakorlati teendőiben: pelenkázás, fürdetés, bébiétel-készítés.

Alkalmazott módszerek

– frontális osztálymunka;

– beszélgetés, vita, érvelés, problémafelvetéshez kapcsolódó páros és csoportos véleményformálás;

– szövegértelmezés, lényegkiemelés;

– kooperatív csoportmunka, pármunka, páros munka tényanyag-gyűjtés és jegyzetelés együttesével, egyéni munka;

– tanári szemléltetés és magyarázat;

– adatgyűjtés, -feldolgozás, könyvtári, adattári kutatás, az adatok felhasználásával önálló kiselőadás;

– szituációs játék;

– házi feladatok megvitatása;

– gyakorlati feladatok elvégzése kiscsoportokban;

– vélemények, gondolatok társítása posztereken;

– meghívott előadókkal való beszélgetés, filmfeldolgozás.

A szakkör tematikája

A szakkör tematikája érinti a serdülőkor testi-lelki változásait, a párkapcsolatok kialakulását, a család szerepét, ami napjainkban sajnos egyre gyengébb lábakon áll. Külön alkalmat szentelnék a szexualitás témakörének, a serdülőkori terhesség és az abortusz testi-lelki következményeinek. Részletesen áttekinténék a különböző fogamzásgátlási módszereket, a szexuális úton terjedő betegségeket, természetesen kitérnék az AIDS-re is. Fontosnak tartom, hogy felkészítsem a lányokat a várandósság időszakára, számos gyakorlati tanáccsal látnám el őket a terhességre, a szülésre és a gyermekágyas időszakra vonatkozóan. Úgy gondolom, hogy számos családban sem a serdülőkorban, sem a fiatal felnőttkorban nem esik szó ilyen témákról, a leendő szülő teljesen tanácstalan, az információkat innen-onnan szedi össze, és sokszor beleesik abba a csapdába, hogy számos felesleges dolgot megvesz, amire pedig szüksége lenne, azt nem veszi meg. Ebben is szeretnék segíteni, kis eligazítást adni a tanulóknak, hogy mit, hol és miért érdemes beszerezni. Nagyon fontos a szoptatás témaköre, nem lehet eléggé hangsúlyozni az anyatej, a szoptatás szerepét. Kitérnék a csecsemőápolás legfontosabb mozzanataira, majd gyakorlati óra keretein belül a tanulók mindent kipróbálhatnának, a fürdetést, a pelenkázást és egy-két bébiételt is készíthetnénk. A szakkört gazdagítanánk egy-két tanulságos filmmel, multimédiás oktató céddel, és a körzeti védőnőt is szívesen bevonnánk a foglalkozások lebonyolításába, különösen a csecsemőápolás témakörében. A védőnőn kívül meghívnanánk egy-egy alkalommal szülész-nőgyógyász szakorvost, illetve gyermekpszichológust is.

Összegzés

Jelen tanulmány egy diplomadolgozat váza, jelen keretek nem teszik lehetővé a részleteiben kidolgozott óravázlatok közlését. A diplomadolgozat és a tanulmány első részében a „*Családi életre nevelés*” kapcsán rövid oktatáspolitikai áttekintést vázoltam fel, majd ezt követően elkészítettem a tervezett 36 órás szakkör egy évre szóló tanmenetét, összegyűjtöttem a szakkör folyamán megvalósítandó oktatási, nevelési és képzési célokat, az alkalmazott módszereket, majd a szakdolgozatban a tematikának megfelelően kidolgoztam a szakköri foglalkozások óravázlatait. Törekedtem a serdülőkort érintő legfontosabb és legkényesebb témákat is feldolgozni, igyekeztem az órákat változatos módszerekkel fűszerezni: kiselőadásokkal, filmekkel, meghívott szakértők (védőnő, gyermekpszichológus, szülész-nőgyógyász orvos) bevonásával, gyakorlati foglalkozás lebonyolításával.

A dolgozat elkészítése során újabb és újabb ötletek merültek fel, mind a témával, mind pedig azzal kapcsolatosan,

1. táblázat

Éves tanmenet a „Családi életre nevelés” 36 órás szakkörhöz

HÓNAP	HÉT	ÓRASZÁM	AZ ÓRA CÍME
SZEPTEMBER	1.	1.–2.	Bevezetés. Egészségmegőrzés. A serdülőkor lelki változásai. Önismeret
	2.		
	3.	3.–4.	A serdülőkor testi változásai, szaporítószervek biológiája
	4.		
OKTÓBER	5.	5.–6.	A menstruációs ciklus, testápolás, szexuálhigiéne
	6.		
	7.	7.–8.	Párkapcsolatok, család, felkészítés a családi életre
	8.		
NOVEMBER	9.	9.–10.	Az emberi szexualitás és a fogamzásgátlás
	10.		
	11.	11.–12.	A serdülőkori terhesség és az abortusz
	12.		
DECEMBER	13.	13.–14.	Film az abortuszról: Néma sikoly
	14.		
	15.	15.–16.	Szexuális úton terjedő betegségek
	JANUÁR	16.	
	17.	17.–18.	Terhesség a magzat és az anya szempontjából
	18.		
	19.	19.–20.	Film a terhességről: Élet az anyaméhben.
	FEBRUÁR	20.	
	21.	21.–22.	A szülés és a szülés utáni gyermekágyas időszak
	22.		
	23.	23.–24.	A várakozás ideje, előkészületek a baba fogadására
	MÁRCIUS	24.	
	25.	25.–26.	Szoptatás, mesterséges táplálás
	26.		
	27.	27.–28.	Az újszülött ápolása, az első félév eseményei
	ÁPRILIS	28.	
	29.	29.–30.	A második félév eseményei, a hozzátáplálás
	30.		
	31.	31.–32.	Gyakorlati óra: csecsemőápolás
	32.		
MÁJUS	33.	33.–34.	Film a csecsemő fejlődéséről vagy a kisgyermek neveléséről
	34.		
	35.	35.–36.	Év végi összefoglalás
JÚNIUS	36.		

hogy hány olyan fontos terület lenne még, ami nem a szó szoros értelmében vett tananyag, de az „életre nevelésben” alapvető, s amiben a család mellett az iskolának is kiemelkedő szerepe van. Gondolok itt pl. a természetgyógyászatra, a homeopátia alapjaira, a házi betegápolásra, az egészséges táplálkozásra, a táplálkozási rendellenességekre, és végül, de nem utolsósorban a káros szenvedélyekre. Ezek már nem férnének bele sem a biológia tanórák, sem e szakkör kereteibe, hanem előrevetítik egy újabb, hasonló jellegű szakkör terveit.

Összefoglalás

Statisztikai adatok nélkül is mindenki számára nyilvánvaló a tény, hogy a házasság és a család intézménye válságban van. Ez megmutatkozik a válások és különélések számának folyamatos növekedésében, a házassági és gyermekvállalási kedv csökkenésében, a házasságon kívül született gyermekek arányának növekedésében. A média és különböző kulturális trendek hatására a fiatalok egyre korábban kezdenek nemi életet élni, a serdülőkorból adódó pszichológiai sajátosságaiktól fogva türelmetlenek, felelőtlenek, keresik a veszélyt, a kockázatot. Nem számolnak felelőtlen magatartásuk folyományaival: a nemi betegségekkel, a nem kívánt terhesség, illetve az abortusz testi-lelki következményeivel. A középiskolás tanulók jelentős része középfokú tanulmányai befejeztével, vagy már a középiskola alatt anyai „örömök” elé néz: váratlanul, felkészületlenül, tapasztalatlanul, megkérdőjelezhető erkölcsi, érzelmi és anyagi háttérrel, esetleg instabil (vagy alkalmi) párkapcsolatból kiindulva.

A rendszerváltást követően történtek próbálkozások a korszerű nemi nevelés meghonosítására, ezt igazolja számos kormányzati rendelet, országgyűlési határozat, azon-

ban a riasztó statisztikák arra engednek következtetni, hogy továbbra is hiányzik az átfogó és intézményes szexuális nevelés. Jelen tanulmányban a szerzők ezen hiány pótlására kínálnak lehetőséget szakköri kereteken belül.

Summary

It's an obvious fact even without statistical data, that the state of marriage and family life is in great crisis. It is manifested in the increasing number of divorces and separations, the decrease in the will of getting married and bringing up children, and also the raising ratio of illegitimate children. The media and different cultural trends influence young adults to start sexual life ever younger, and deriving of the psychical specialities of the adolescence they are impatient, irresponsible, ready to take risks. They do not reckon the outcomes of their irresponsible behaviour: venereal diseases, unwanted pregnancy, and the physical and psychical consequences of abortion. Significant part of the high school students soon after the secondary education or even during their high school studies become „in the family way”: unexpectedly, unprepared, inexperienced, with questioned moral, emotional and financial background or probably living in an instabil (or occasional) partnership.

After the change of the political power structure in Hungary in the beginning of the 90s, some steps have been taken to establish the modern sexual education. This is proven by several governmental order and parliamentary resolution, however the warning statistics still point to the fact that global and institutional sexual education is still missing. In the present study, the authors offer possibilities to fill in – at least partly – this gap within the frameworks of study group.

IRODALOM

- Czeizel, E. (1996): *Felkészülés a családi életre*. Corvina, Budapest
- Forrai, J. (szerk.) (1994): *Szexuális felvilágosítás és nevelés*. Aranyhíd Kft., Budapest
- Forrai, J. (2002): *A magánélet és az egészség kultúrája*. Dialóg Campus, Budapest–Pécs
1993. évi LXXIX. (VIII. 3.) tv. a közoktatásról. Magyar Közlöny, a Magyar Köztársaság Hivatalos Lapja, 1993/107. szám
1997. évi CLIV. (XII. 23.) tv. az egészségügyről. Magyar Közlöny, a Magyar Köztársaság Hivatalos Lapja, 1997/119. szám
- 28/2000. (IX. 21.) OMr. Akerettantervek kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. Magyar Közlöny, a Magyar Köztársaság Hivatalos Lapja, 2000/95. szám
- 46/2003. (IV. 16.) Ogy.hat. Népegészségügyi program. Az egészség évtizedének Johan Béla Nemzeti Programjáról. Magyar Közlöny, a Magyar Köztársaság Hivatalos Lapja, 2003/38. szám
- 243/2003. (XII. 17.) Korm.r. a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. Magyar Közlöny, a Magyar Köztársaság Hivatalos Lapja, 2003/147. szám
- 17/2004. (V. 20.) OMr. Kerettanterv az alapfokú nevelés-oktatás alapozó és fejlesztő szakaszára. Magyar Közlöny, a Magyar Köztársaság Hivatalos Lapja, 2004/68/II. szám, 92–97., 164–168., 236–244.
- Nemzeti Alaptanterv (1995). Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Budapest
- Szilágyi, V. (2003): „A szexuális nevelés nálunk és másutt.” *Új Pedagógiai Szemle*, 2003/11., 104–107. Oktatókutatási és -fejlesztési Intézet, Budapest